

กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย

Political Communication Process of Monks in Thai Society.

สายนันท์ อินันใจ

อาจารย์ประจำวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับการศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในบริบทสังคมโลก 2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย 3. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การรวบรวมข้อมูล เอกสารที่เป็นแหล่งการศึกษาประกอบด้วย ประเพณีสิ่งตีพิมพ์ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสาร ตำราวิชาการทางด้านพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในบริบทสังคมโลก พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในบริบทสังคมโลก มุ่งศึกษาถึงการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ใน 3 ประเทศที่มีบทบาททางการเมืองอย่างชัดเจน ประกอบด้วย ประเทศศรีลังกา ประเทศพม่า และประเทศกัมพูชา การสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ประเทศศรีลังกามุ่งเน้นนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปส่งเสริมประชาชนให้เกิดความสุขสันติในชีวิต การสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ประเทศพม่า มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยาวนาน การสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ประเทศกัมพูชา มุ่งเน้นให้เกิดความร่มเย็นให้แก่พระศาสนา และประชาชนชาวกัมพูชา

2. ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย พบว่า วิธีการสื่อสารของพระพุทธรูปเจ้า มีหลากหลายวิธีที่ทรงใช้ ที่เรียกว่ารูปแบบวิธีการนั้น เช่น การใช้วิธีสนทนา เรียกว่าธรรมสาธกัจฉา การบรรยาย การตอบปัญหา การสื่อสารเกิดจากภาษาแห่งภาพจินตนาการ สรุปกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์มุ่งเน้นทางด้านการใช้ภาษาให้เข้าใจง่ายทั้งวิธีการเทศน์ การบรรยาย การอบรม การเขียนหนังสือ สิ่งพิมพ์

3. ผลกระทบจากการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย สรุปได้ว่า สิทธิการสื่อสารทางการเมืองทางการเมืองของพระสงฆ์อาจจะไม่ชัดเจน สิทธิทางการเมืองนั้นได้รับการยอมรับมา พระวินัยหรือสิกขาบท เป็นธรรมนูญการปกครองที่พระพุทธรูปทรงบัญญัติขึ้นใช้กับคณะสงฆ์ การสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ต้องอยู่ในขอบเขต ที่เรียกว่าเข้าไปตักเตือนสั่งสอน ไม่เข้าข้างพรรคใดพรรคนึง ไม่ดำเนินฝ่ายค้าน ไม่ขึ้นชมฝ่ายรัฐบาล สรุปได้ว่าพระสงฆ์ควรให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูหลัก ศีลธรรมและจริยธรรม และสนับสนุนให้สถาบันศาสนาเข้ามามีบทบาทในการลดความขัดแย้ง และยุติการใช้ความรุนแรง” ถึงกระนั้น เชื่อมั่นว่า ต้นทุนทางสังคมผนวกกับศักยภาพของพระสงฆ์ จะนำไปสู่การเสริมสร้างพลังสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่สังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต

ABSTRACT

The title of research is “Political communication process of Monks in Thai society” and the Qualitative Research. The objectives of this are 1) to study the Political communication of Monks in world society, 2) to study the Political communication process of Monks in Thai society, and 3) to analysis the impact of the Political communication process of Monks in Thai society.

The results showed that:

1. The results of the Political communication process of Monks in world society showed the Political communication process of Monks in world society focus on 3 Srilanka Burma and Cambodia. The Political communication process of Monks in Srilanka focus on helping people by using Buddhist principal, Monks in Burma focus on protecting Buddhism, But four monks in Cambodia interested on Buddhist activity.

2. The result of the Political communication process of Monks in Thai societies that the several types of communication Buddha i.e. Discuss with person or more, speech with crowd, question and answer. The communication needs the new tools to help the people in more knowledge and good attitude. According to the Political communication process of Monks in Thai societies were used talking, speech, seminar, and writing books.

3. The result of the impact of the Political communication process of Monks in Thai societies flowed that the politicians should be act in good moral and Dharma of Buddha for develop the people in societies. Monks are two statuses that they are Buddhist monks, and citizen of Thailand.

บทนำ

พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนที่เรียกว่าประเทศไทยมานานกว่าสองสหัสวรรษ จากการมาของสมณะทูตแห่งพระเจ้าอโศกมหาราช วัดในประเทศไทย มีหน้าที่หลักในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านจิตใจ และการสืบทอดอนุรักษ์ศิลปะประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน บทบาทมากมายของวัดจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ของชุมชน วัด เป็นสถานที่สำหรับบำเพ็ญบุญกุศล อบรมสั่งสอนศีลธรรม รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ทำหน้าที่ชี้แนะแนวทาง วัดโดยทั่วไปมีพื้นที่กว้างขวางสามารถจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสวยงามแต่ก็มีปัญหาในการปลูกสร้างอาคารเพิ่มเติม เช่นศาลา วิหาร ที่จอดรถ โรงทาน เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ ปยุตโต(ป.อ.ปยุตโต), 2546 : 4-5)

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่ช่วยจรรโลงสังคมและชาติบ้านเมืองมาเป็นเวลานานเป็นที่พึ่งพิงพึ่งพาของชนทุกชั้นทุกเพศทุกวัยโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำและชี้แนะแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคนไทยโดยเฉพาะพุทธศาสนิกชนจึงยกย่องนับถือกราบไหว้และเชื่อฟังพระสงฆ์ (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2541 : 210) สังคมไทยประกอบไปด้วยสถาบันทางสังคมหลายสถาบัน แต่สถาบันที่มีความใกล้ชิดกับคนในสังคมมากที่สุดและเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม ก็คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะสถาบันพระพุทธศาสนานั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าประชาชนส่วนใหญ่ของสังคมไทยนั้น นับถือพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชาติและยังแสดงถึงสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ เป็น

ที่มาของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และการขัดเกลาทางสังคม ถ้าพิจารณาองค์ประกอบของพระพุทธศาสนานั้น ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรมคำสั่งสอน มีพระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่พระธรรม ให้แก่อุบาสกอุบาสิกา หรือประชาชน ดังนั้นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นองค์กรทางศาสนาที่เป็นพื้นฐานของสังคม และพระภิกษุสงฆ์ กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมแล้วจะเห็นได้ว่าไม่สามารถแยกออกจากกันได้

สถาบันศาสนาเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย มีวัดเป็นศาสนสถานมีพระสงฆ์เป็น ศาสนบุคลลที่จะทำให้พระพุทธศาสนาช่วยในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติอย่างสำคัญยิ่ง ทั้งการพัฒนาการศึกษา พัฒนาอบรมด้านจิตใจของประชาชน แต่ปัจจุบันมีสถาบันอื่นๆ เข้ามาทำหน้าที่แทนบทบาทต่างๆ ทำให้วัดและพระสงฆ์มีส่วนช่วยสังคมน้อยลง เช่น มีโรงเรียนทำหน้าที่สอนกุลบุตรกุลธิดา มีโรงพยาบาลรักษาคณปวย มีโรงมหรสพที่ให้ความบันเทิง มีเครื่องจักรกลผ่อนแรง ทำให้การพึ่งพาแรงงานชาวบ้านหมดความจำเป็น สิ่งเหล่านี้เริ่มทำให้คนหาวิถีมากขึ้นและมีปัญหาตามมา ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับสถาบันสงฆ์ได้ลดน้อยลงและกำลังจะสูญหายไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะในชุมชนเมืองนั้นอาจสูญหายไปเกือบหมดสิ้น ส่วนในชนบทบางแห่งยังพอรักษาให้อยู่ในสภาพที่น่าพอใจได้บ้าง แต่ถ้าไม่มีการเคลื่อนไหวในการปรับปรุงบทบาทของพระสงฆ์ สิ่งเหล่านี้ก็จะเสื่อมลงได้เพราะชุมชนชนบทกำลังเปลี่ยนแปลงไปตามชุมชนเมือง

สังคมในยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพราะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้โลกนี้กลายเป็นโลกไร้พรมแดนประเทศไทยเราก็เป็นส่วนหนึ่งของโลกที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเมืองการปกครองเป็นเหตุให้สังคมในยุคปัจจุบันได้รับความกดดันจากสภาพทางเศรษฐกิจและอื่นๆตลอดจนความขัดแย้งทางความคิดทำให้หน่วยงานภาครัฐเอกชนและศาสนาจำเป็นต้องปรับบทบาทหน้าที่ตัวเองให้ทันกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรคือผู้นำหรือผู้บริหารเพราะผู้นำมีคุณสมบัติเช่นสติปัญญาความดีงามความรู้ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและกันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550 : 9)

เมื่อมีการพัฒนาประเทศทำให้เกิดความเจริญขึ้น แต่ความเจริญนั้นไม่อาจทำให้เกิดขึ้นในทุกๆ ที่ของประเทศ จึงเกิดสภาพพื้นที่ที่มีความไม่เท่าเทียมในการพัฒนา มีความขัดแย้งทางความคิดทางการเมือง มีการแสดงออกทางการเมืองโดยการประท้วงหน่วยงานของรัฐพัฒนาจนเป็นความขัดแย้งในระดับประเทศ พระสงฆ์ในฐานะเป็นสมาชิกในสังคมไทย มีอาจอยู่อย่างสงบนิ่งได้ จึงเข้าสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งนี้ โดยแสดงบทบาทให้เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาคัดแย้ง และเพื่อสื่อสารให้ประชาชนได้รับรู้ถึงทางออกของปัญหาความขัดแย้งโดยไม่สนับสนุนความรุนแรง หรือโดยสันติวิธีตามรูปแบบพระพุทธศาสนา ตามวิถีแห่งธรรม วิธีการที่เอกลักษณ์เฉพาะของพระสงฆ์ที่เน้นสันติวิธีตามการปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวัน และแก้ปัญหาด้วยหลักปัญญาตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาซึ่งปรากฏอยู่ในที่ต่างๆ ในพระไตรปิฎกอันเป็นคัมภีร์ล้ำค่าของชาวพุทธ

ฉะนั้นพระสงฆ์มีอาจรักษาบทบาทที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของพระสงฆ์ที่มุ่งเน้นการเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนอย่างเดียว พระสงฆ์เองจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงของสภาพบ้านเมืองในปัจจุบัน โดยมีการเปลี่ยนบทบาทเข้ามาช่วยการพัฒนาด้านการเมืองการปกครองผ่านการเทศน์ สั่งสอนให้ปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ในโอกาสต่างๆ หรือรูปแบบของการสื่อสารแบบใหม่คือ การเขียนบทความวิชาการในเอกสาร ตำรา หรือนิตยสารวิชาการ ซึ่งการสื่อสารทางการเมืองในรูปแบบนี้ทางสังคมยอมรับในบทบาทของสงฆ์ตั้งแต่สมัยพุทธกาลได้

จากประเด็นดังกล่าว จึงนำไปสู่การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย” ประเด็นการวิจัยก็คือ มุ่งเน้นแนวคิดการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในบริบทสังคมโลก และสังคมไทยมีอย่างไรบ้าง มีผลกระทบจากการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทยอย่างไรบ้างเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์

ดังกล่าวใช้เป็นข้อมูลในการบริหารจัดการ การปกครองเพื่อความสร้างเข้มแข็งขององค์กรสงฆ์ และในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อการจัดการบริหารจัดการขององค์กรสงฆ์ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในบริบทสังคมโลก
2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังต่อไปนี้

ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาแนวคิดกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสมัยพุทธกาล เน้นการศึกษาเอกสารที่เป็นแหล่งการศึกษาประกอบด้วยประเภทสิ่งพิมพ์ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสาร ตำราวิชาการทางด้านพุทธศาสนา ส่วนกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย และผลกระทบจากการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ไทย จากเอกสารตำราของพระเถระผู้ทรงความรู้ อาทิเช่น พระธรรมโกศาจารย์ (หลวงปู่พุทธทาสภิกขุ) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต) พระราชธรรมนิเทศ(พยอม กลฺยาณ) เป็นต้น มุ่งศึกษาจากเอกสารผลงาน ถึงการยึดหลักการทำงานการสื่อสารทางการเมือง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย วิธีการดำเนินการวิจัย และเก็บข้อมูล ดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1) รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจากเอกสาร พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หนังสือ วารสารและสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์เป็นหลักในการค้นคว้าข้อมูลทั้งหมด

2) ศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารทางวิชาการผลงานทางวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

3) ศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์สมัยพุทธกาล และของพระสงฆ์ในสังคมไทย

4) ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ศึกษาพระไตรปิฎกภาษาไทย เอกสารทางวิชาการทางพระพุทธศาสนา ผลงานทางวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้อง

2) วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์สมัยพุทธกาล และของพระสงฆ์ในสังคมไทย

3ศึกษาวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย ว่ามีผลเป็นอย่างไร (ต่อสังคม เป็นประโยชน์ต่อการบริหารบ้านเมือง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในบริบทสังคมโลก พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในบริบทสังคมโลก มุ่งศึกษาถึงการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ใน 3 ประเทศที่มีบทบาททางการเมืองอย่างชัดเจน ประกอบด้วย ประเทศศรีลังกา ประเทศพม่า และประเทศกัมพูชา

การสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ประเทศศรีลังการุ่งเน้นนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปส่งเสริมประชาชนให้เกิดความสุขสันติในชีวิต พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในสื่อสารเกี่ยวกับการเผยแผ่และรักษาพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสงฆ์จึงสืบทอดรักษาทบทางสื่อสารด้านนี้เรื่อยมา มีหลักฐานเชิงประจักษ์มากมายโดยเฉพาะวรรณคดีน้อยใหญ่ของศรีลังกา เป็นที่น่าสังเกตว่าบทบาทการสื่อสารด้านนี้ของพระสงฆ์ชาวศรีลังกามีปัจจัยหลายอย่างคอยเกื้อหนุนส่งเสริมกันอยู่ การดำรงอยู่ของสถาบันสงฆ์มิใช่แยกตัวเป็นเอกเทศต่างหากจากบ้านเมือง ฐานะอันใดแม้เป็นของสงฆ์ย่อมอนุวัตรเข้ากับบ้านเมืองเป็นสำคัญ อีกบทบาทหนึ่งคือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือบ้านเมือง การจะรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรได้ โดยการดำเนินการทุกสิ่งอย่างต้องอนุวัตรตามบ้านเมือง หากขัดแย้งกันและกันย่อมสร้างความเสียหายเป็นภัยแก่หมู่คณะและพระพุทธศาสนาโดยรวม

สรุปการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ประเทศพม่า มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยาวนาน พระสงฆ์กับบทบาทการสื่อสารด้านการเมืองการปกครองสถานะปัจจุบันที่พม่า พระสงฆ์เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น ด้วยเหตุผลหลายประการเช่นเพื่อปกป้องพุทธศาสนาจากผู้ปกครองเบียดเบียน ปกป้องชาวพุทธจากการเบียดเบียนของคนต่างศาสนา คัดค้านการผ่านร่างกฎหมายที่เห็นว่าจะนำความเสียหายมาแก่สังคมหรือศาสนาเป็นต้น ในปี พ.ศ.2550 การประท้วงเรียกว่า การปฏิวัติผ้ากาสาวพัตร์ (Saffron Revolution) เรื่องน้ำมันและราคาสินค้าอุปโภคบริโภคที่พุ่งสูงขึ้นอย่างหนักจนประชาชนเดือนร้อนกันทั่วไปประเทศ ผลปรากฏว่า ถูกปราบปรามจากรัฐบาลทหารพม่าอย่างหนักจนมรณภาพไปหลายพันรูปจะสังเกตเห็นว่าในเบื้องต้นการประท้วงของพระสงฆ์จะจำกัดการประท้วงไปที่มีผลกระทบกับพุทธศาสนา แต่ต่อมาเริ่มเข้าสู่การเมืองเต็มตัว

สรุปการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ประเทศกัมพูชา มุ่งเน้นให้เกิดความร่มเย็นให้แก่พระศาสนา และประชาชนชาวกัมพูชา ในกัมพูชาพระสงฆ์อย่างท่านพระเฮม เจียว ที่นารณรงค์ต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศส ในคราวที่ฝรั่งเศสได้พยายามจะเปลี่ยนอักษรเขมรแบบเดิมไปเป็นโรมัน นับตั้งแต่พุทธศักราช 2536 พระสงฆ์กลายเป็นส่วนหนึ่งกับระบบการเมือง คือพระสงฆ์มีสิทธิ์เลือกตั้งในการกำหนดทิศทางการเมือง ในการเลือกตั้งทุกครั้งที่ผ่านมา นับตั้งแต่ภายหลังสงครามกลางเมือง ในการเลือกตั้ง ค.ศ.1993/1999/2003/2008/2013 พระยวงษณ์หนุมซึ่งได้รับการศึกษาภายใต้สถานการณ์ใหม่หลังการเลือกตั้ง มีความรู้ ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากการศึกษา และหวังผลเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการเลือกตั้ง ภายหลังการเลือกตั้ง ใน ค.ศ.1999 พระหนุมได้ร่วมกับการนักการเมืองฝ่ายค้านอย่าง สม รังสี ซึ่งเป็นเคออยู่ร่วมกับพรรคพุนซินเป็ค ได้ทำการนำประท้วง ผลการเลือกตั้งทำให้เกิดการปะทะกันระหว่างกลุ่มผู้ประท้วงที่นำโดยพระสงฆ์ และทหาร รวมไปถึงการจับนักโทษทางการเมืองในครั้งนั้น ทำให้สม รังสี นักการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับพรรคประชาชน ต้องลี้ภัยทางการเมือง

ดังนั้นบทบาทการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในกัมพูชากับการเมืองการปกครองมีมานานนับแต่อดีตกาลกระทั่งปัจจุบัน ที่ในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้รับสารจากสถาบันกษัตริย์ในการปกครองประชาชน รวมทั้งเป็นศูนย์กลางความเชื่อความนับถือของประชาชน และในประวัติศาสตร์ของการเลือกกษัตริย์นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์ระดับสังฆราชจะมีบทบาทในการเลือกตั้งพระเจ้าแผ่นดินในทุก ๆ ครั้งด้วยเช่นกัน

2. ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย พบว่า วิธีการสื่อสารของพระพุทธรเจ้า มีหลากหลายวิธีที่ทรงใช้ ที่เรียกว่ารูปแบบวิธีการนั้น เช่น การใช้วิธีสนทนา หรือเรียกว่าธรรมสากัจฉา ใช้สำหรับบุคคลที่จะทรงสอนคนเดียวหรือกลุ่มคนไม่มาก, การบรรยาย ใช้สำหรับสอนคนเป็นจำนวนมาก, การตอบปัญหา ใช้สำหรับสอนคนที่เข้ามาถามปัญหา หรือโต้ตอบปัญหา, และการวางกฎข้อบังคับ ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ทรงใช้สำหรับ บังคับควบคุม หรือสอนบุคคลที่ไม่มีระเบียบวินัย นอกจากนั้นยังทรงมีวิธีการ ลีลา เทคนิค และกุศโลบายในการสอน ต่าง ๆ อีกมากมาย ดังปรากฏในคัมภีร์ต่าง ๆ เช่น พระไตรปิฎก, อรรถกถา, ฎีกา, อนุฎีกา เป็นต้น ตลอดถึงวรรณกรรมงานเขียนของท่านผู้รู้ต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาอ้างอิง เมื่อพระพุทธรเจ้าทรงประทานอนุญาตให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการปกครองสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แทนพระองค์แล้ว พระองค์จึงทรงดัดกิจกรรมบางอย่างซึ่งเคยทรงทำด้วยพระองค์เองเช่น การรับบุคคลเข้าเป็นสมาชิกของสังฆมณฑลคือ การประทานอุปสมบทซึ่งเรียกว่าเอหิภิกขุอุปสัมปทา และทรงเลิกการให้อุปสมบทของสาวกซึ่งเรียกว่า ติสระณคณุปัมปทา ด้วยเนื่องจากทรงอนุญาตให้สงฆ์ทำการอุปสมบทด้วยวิธีซึ่งเรียกว่า “ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา” แล้ว ซึ่งเป็นการอุปสมบทที่สำเร็จด้วยอำนาจสงฆ์ แต่ก็ยังทรงอนุญาตให้เอาวิธีบวชด้วยตีสระณคณุปัมปทา มาใช้บวชกุลบุตรผู้มีอายุยังไม่ครบกำหนดเป็นภิกษุให้เป็นสามเณรได้

องค์กรหรือหน่วยงานพระภิกษุซึ่งทำหน้าที่ปกครองและบริหารกิจการภายในศาสนจักรเพื่อจัดระเบียบและดำเนินการรักษาผลประโยชน์ของศาสนิกชน เป็นผู้กำหนดนโยบายและวางแผนแนวทางให้กับศาสนจักร รวมทั้งเป็นตัวแทนของศาสนจักรในการติดต่อกับศาสนจักรอื่น ๆ มีหน้าที่ในการสร้างและรักษากฎข้อบังคับทางศาสนาเพื่อความดีงามและความสงบสุขของศาสนิกชน ดังเมื่อครั้งพุทธกาลคณะผู้ปกครองที่มีส่วนสำคัญในการช่วยแบ่งเบาภาระการบริหารและการปกครองจากพระพุทธรองค์เช่น พระอัครสาวกทั้งสองคือพระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะตลอดจนถึงพระเถระผู้ใหญ่ เช่นพระมหากัสสปะ พระอานนท์ พระอุบาลี พระมหากัจจายนะ ฯลฯ เป็นต้น ท่านเหล่านี้ล้วนมีส่วนในการปกครองและบริหารกิจการพระศาสนาในสมัยพุทธกาล

การสื่อสาร (Communication) เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาด้านต่าง ๆ เนื่องจากการสื่อสารถือได้ว่าเป็นตัวนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคม การสื่อสารมวลชน และการสื่อสารระหว่างบุคคล จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา เพราะเป็นกระบวนการที่จะนำเอาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เรื่องราว หรือ นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น มาสู่ประชาชน เป็นเครื่องมือกระตุ้นแรงเร้าให้ประชาชนเกิดความรู้ เกิดความเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และยอมรับข้อมูลข่าวสาร อันจะเป็นผลให้ประชาชนมีการยกระดับจิตใจของตนให้สูงขึ้น มีคุณภาพ และมีความสุขมากยิ่งขึ้น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ให้ความหมายว่า การสื่อสารเกิดจากภาษาแห่งภาพจินตนาการ ที่จำได้จากสัญญา (Concept) แล้วแปลงมาเป็นภาษา ถ้อยคำ ภาษาก็จะโยงไปหาประสบการณ์ที่เคยพบเคยเห็น (ภาพภายใน) แล้วก็เกิดลักษณะการสื่อสารกันขึ้นมา เพื่อบอกจุดประสงค์หนึ่ง บอกความรู้สึก ความคิด ความเข้าใจ

ท่านพุทธทาสจึงพิวรรถภาษาสื่อสารออกมา สองแบบ คือ ภาษาธรรมะ หมายถึงภาษาที่ลึกซึ้ง ที่สื่อความจริงเชิงปริมัตถ์ เทียบเท่ากับคำว่าภาษาMeta-physics ส่วนภาษาคน หมายถึง ภาษาที่ชาวบ้านชาวโลกสื่อกันง่าย ๆ เทียบเท่าภาษา Physics

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตโต) ยังกล่าวว่า การสอนต้องมีเนื้อเรื่องบรรยายธรรมเป็น ระดับขั้น เป็นขั้นตอน แต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ ๆ ให้ขบคิดอยู่เสมอ โดยใช้ภาษาร่วมสมัย ฟังเข้าใจง่าย อธิบายพุทธธรรมได้ลุ่มลึก ชัดเจน

กล่าวโดยสรุปกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์มุ่งเน้นทางด้านการใช้ภาษาให้เข้าใจง่ายทั้งวิธีการเทศน์ การบรรยาย การอบรม การเขียนหนังสือ สิ่งพิมพ์

3. ผลกระทบจากการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในสังคมไทย สรุปได้ว่า จากการศึกษาผลกระทบการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ทำให้ทราบถึงสิทธิการสื่อสารทางการเมืองทางการเมืองของพระสงฆ์อาจะไม่

ชัดเจน สิทธิทางการปกครองนั้นได้รับการยอมรับมายาวนาน โดยอาจจะมองเห็นภาพการปกครองตนเอง การปกครองของสงฆ์เอง รวมถึงการได้รับความไว้วางใจในการให้คำปรึกษาทางด้านคุณธรรมทางการปกครองให้แก่ผู้นำผู้ปกครองทางบ้านเมือง สิทธิการเมืองการปกครองของพระสงฆ์ เริ่มจากการบัญญัติสิกขาบทในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธเจ้ามิได้ทรงบัญญัติให้เสร็จในคราวเดียวกัน แต่จะบัญญัติต่อเมื่อมีพระภิกษุกระทำความผิดจากหลักการที่ทรงวางเอาไว้ พระพุทธองค์จะทรงประชุมคณะสงฆ์ทุกครั้ง เพื่อพิจารณาความผิดที่เกิดขึ้น เมื่อที่ประชุมสงฆ์เห็นชอบอย่างไร พระพุทธองค์จะทรงบัญญัติสิกขาบทและโทษตามความผิดนั้นๆ

พระวินัยหรือสิกขาบท เป็นธรรมนูญการปกครองที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นใช้กับคณะสงฆ์ แต่ก็สามารถเทียบเคียงได้กับหลักกฎหมายทางอาณาจักร อย่างน้อยก็สะท้อนแนวความคิดที่ว่า พระพุทธเจ้าทรงยอมรับว่ากฎหมายมีความจำเป็นในการปกครอง ไม่ว่าจะในส่วนของคุณะสงฆ์หรือฝ่ายบ้านเมือง

พระสงฆ์เองต้องวางบทบาททางการสื่อสารทางการเมืองให้เหมาะสมกับพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง รวมทั้งจารีตประเพณี

ระบบการเมืองที่ถูกต้อง คือ สามารถทำให้ยั่งยืนได้อย่างผาสุก โดยไม่ต้องใช้อำนาจ ไม่ต้องใช้อำนาจ หากใช้ศีลธรรม คำนึงถึงความถูกต้องเป็นเกณฑ์ (เป็นธรรมาธิปไตย) ธัมมิกสังคมนิยม กล่าวคือ เป็นระบบเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานของธรรมะ สอดคล้องกับกฎธรรมชาติ เคารพชีวิตและมีความเมตตากรุณาต่อกัน

การสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ต้องอยู่ในขอบเขต ที่เรียกว่าเข้าไปตักเตือนสั่งสอน ไม่เข้าข้างพรรคใด พรรคหนึ่ง ไม่ตำหนิฝ่ายค้าน ไม่ชื่นชมฝ่ายรัฐบาล อย่าให้เสียความเป็นกลาง พระสามารถเทศน์ตำหนิ ตักเตือน นักการเมืองให้อยู่ในกรอบของศีล เหล่านี้ถือว่าเป็นหน้าที่ แต่พระสงฆ์ควรจะมีสิทธิและหน้าที่ คือสิทธิและหน้าที่ในการทำให้ประชาชนรู้จักเลือกคนเข้าไปรักษาผลประโยชน์ของชาติ โดยบอกลักษณะคนดี ลักษณะสัปปุญสที่ดำรงความเป็นสภาไว้ได้ เพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศ

สรุปได้ว่าพระสงฆ์ควรให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูหลัก ศีลธรรมและจริยธรรม และสนับสนุนให้สถาบันศาสนาเข้ามามีบทบาทในการลดความขัดแย้ง และยุติการใช้ความรุนแรง” ถึงกระนั้น เชื่อมั่นว่า ต้นทุนทางสังคมผนวกกับศักยภาพของพระสงฆ์ จะนำไปสู่การเสริมสร้างพลังสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่สังคมไทยในปัจจุบันและ อนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) จากการศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ในบริบทสังคมโลก เน้นการศึกษาเอกสารที่เป็นแหล่งการศึกษาประกอบด้วยประเภทสิ่งตีพิมพ์ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสาร ตำราวิชาการทางด้านพุทธศาสนา โดยสรุปพบว่า พระสงฆ์สามารถสื่อสารทางการเมืองได้ในแนวทางการแนะนำสั่งสอน ให้ประชาชนเคารพกฎหมาย เชื่อฟังผู้ปกครอง ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้มีบทบาทด้านนี้มากขึ้น จะเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองเป็นอย่างยิ่ง

2) ผลกระทบของการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ต่อสังคมไทย มีผลทางการเมืองเป็นอย่างยิ่งเพราะพระสงฆ์เป็นที่เคารพของประชาชน ฉะนั้นพระสงฆ์ต้องระมัดระวังการวางตัวเป็นกลางเป็นอย่างยิ่งถึงจะเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1) นำผลการศึกษามาปรับประยุกต์ใช้กับการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ได้อย่างถูกต้อง และวิธีการสื่อสาร การใช้ภาษาเพื่อการเข้าใจอย่างถูกต้องต่อบทบาทของพระสงฆ์การสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์

2) ส่งเสริมทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อการสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์โดยการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้ร่วมการพัฒนาศาสนาบนทางการเมือง โดยหลักการ วิธีการ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ ปยุตฺโต(ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิกจำกัด, 2546.

_____. **ธรรมบุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 82. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวยจำกัด, 2550.

วินัย วีระวัฒนานนท์. **สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม: สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน, 2541.